

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۱۷

نقش میانجی خلاقیت هیجانی در رابطه بین هیجان‌های اساتید و مدیریت کلاس در دانشگاه فرهنگیان

مریم سادات باقری موسوی^۱، پروین کدیور^۲، عباس حبیب زاده^۳

چکیده

زمینه: از آنجاکه مدیریت صحیح کلاس درس یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در بهبود عملکرد یادگیرندگان است، و بهبود عملکرد از اهداف غایی نظام‌های تربیتی است. بنابراین شناخت عوامل تأثیرگذار بر مدیریت کلاس ضرورت دارد.

هدف: پژوهش حاضر باهدف مشخص کردن نقش میانجی خلاقیت هیجانی در رابطه هیجان‌های اساتید و مدیریت کلاس درس در دانشگاه فرهنگیان انجام گرفت.

روش: روش پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی با استفاده از مدل معادلات ساختاری بوده و جامعه آماری کلیه اساتید دانشگاه فرهنگیان با جامعه ۷۰۰۰ نفر که با نمونه‌گیری به روش خوشه‌ای تصادفی، ۴۰۰ نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش از پرسشنامه‌های هیجان‌چن، (۲۰۱۶)، (پایایی ۰/۷۶۸) پرسشنامه مدیریت کلاس و لنگانگ و گلیکمن (۱۹۸۶)، (پایایی ۰/۷۶۷) و پرسشنامه خلاقیت هیجانی آوریل (۱۹۹۱)، (پایایی ۰/۷۹۶) استفاده شد. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از ضریب مسیر و آماره تی و روش معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۳ و AMOS نسخه ۲۴ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. همچنین جهت اندازه‌گیری تأثیر متغیر میانجی از آزمون سوایل استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد رابطه مدیریت کلاس و هیجان‌های اساتید منفی و معنادار است و خلاقیت هیجانی به‌عنوان متغیر میانجی، رابطه هیجان‌های اساتید با مدیریت کلاس را بهبود می‌بخشد.

نتیجه‌گیری: در مجموع نتایج نشان داد داده‌های پژوهش برازش مطلوب و قابل‌قبولی دارد و از مدل پژوهش حمایت می‌کنند.

کلیدواژه‌ها: مدیریت کلاس، هیجان‌های معلم، خلاقیت هیجانی، اساتید دانشگاه فرهنگیان.

۱. گروه روانشناسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران b.mousavimaryam@gmail.com

۲. استاد گروه روان‌شناسی دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (نویسنده مسئول) Kadivar220@yahoo.com

۳. دانشیار گروه روانشناسی، دانشگاه قم، قم، ایران habibzadeh2008@yahoo.com

پیشگفتار

مدیریت کلاس درس را بی‌شک می‌توان تأثیرگذارترین متغیر در فرایند تدریس معرفی کرد. چراکه عدم توانایی در مدیریت کلاس مصادف است با عدم تحقق اهداف آموزشی. یکی از مشکلات اساسی سیستم آموزشی در بسیاری از کشورها، مربوط به نظم و انضباط کلاس است و معلمان در مدیریت این نظم نقش مؤثری دارند (والنته، متریو، لورنکو، ۲۰۱۹). از طرف دیگر آموزش مؤثر یکی از مهم‌ترین موضوعات روانشناسی تربیتی است. بسیاری از مطالعات تمایل دارند عوامل مرتبط با آموزش را مشخص نمایند. این عوامل می‌توانند در زمینه‌های بسیاری یافت شوند. اما مطالعات متعدد پیشنهاد می‌کنند که اقدامات معلم در کلاس درس در مقایسه با هرآن چه مسئولان مدرسه و آموزش انجام می‌دهند، مهم‌تر است (مرزنو^۱ و مرزنو^۲، ۲۰۰۳). بنابراین دانش مدیریت و سبک‌های گوناگون آن از مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده کارایی و اثربخشی است که از بین انواع مدیریت آموزش و پرورش از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و نقش استراتژیک دارد. مدیریت کلاس درس بیشترین تأثیر مستقیم را بر پیشرفت دانش‌آموزان دارد. یافته‌های مارک جانانان برون (۲۰۱۹) نشان داد، مدیریت کلاس از دیدگاه معلمان اهمیت دارد. مدیریت کلاس درس شامل جنبه‌های بسیاری می‌شود مدیریت فضا، زمان، فعالیت، مواد آموزشی، ارتباطات اجتماعی و رفتار دانش‌آموزان. بنابراین، این مفهوم با طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های بر عهده گرفته شده به وسیله معلم در کلاس درس مرتبط است (دیجیک و استوجیلیچ کویک^۳، ۲۰۱۱). همچنین نتایج و یافته‌های مؤسسه گالوپ از دهه ۱۹۷۰ تا ۱۹۹۹ نشان می‌دهد که مدیریت کلاس درس یکی از عمده‌ترین مسائل و مشکلات معلمان است (اولیوا^۴، ۱۳۸۷). هالتر و وال برگ^۵ (۱۹۹۴) در یک مطالعه با مرور ۱۱۰۰۰ پژوهش در طی ۵۰ سال ۲۸ عامل مؤثر بر یادگیری

1. Valente & Monteiro.& Lourenco
 2. Marsan
 3. stojiljkovic
 4. Oliva
 5 Barbell & Wahlberg

دانش‌آموزان را دسته‌بندی کردند، در این مطالعه مدیریت کلاس درس به‌عنوان مهم‌ترین عامل یادگیری دانش‌آموزان معرفی شده است (میلیکن، ۲۰۱۹). مطالعات گود و برافی^۱ (۱۹۹۵) نشان داد که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در کلاس‌هایی که به‌خوبی مدیریت می‌شوند بیشتر است. در این کلاس‌ها دانش‌آموزان بیشتر فعالیت می‌کنند و فرایند آموزش در سطح بالایی سازمان‌یافته است (رجایی پور و هم کاران، ۱۳۸۷). اغلب مطالعات نشان داده‌اند که بین مدیریت کلاس و هیجان‌های معلم رابطه وجود دارد از جمله: (جیمز، ۲۰۲۰؛ کلر، ۲۰۲۰؛ مونتر و لورنس، ۲۰۱۹؛ ژنگ، شین، یانگ و ونگ (۲۰۱۸)؛ چن، ۲۰۱۶؛ جینگون جینگ، وراس، مارجا، وات، سیمسون و ونگ، یلی، ۲۰۱۵؛ ولت، هاگنا، هاشر ۲۰۱۵؛ هنگن آور، هاشر، وولوت (۲۰۱۵)؛ اسپاتز، پائول و لی، میک یانگ ۲۰۱۴؛ اورهان گانسلی، ۲۰۱۲؛ حیدری، ۱۳۹۹؛ چگنی و لواسانی، ۱۳۹۷؛ میر هاشمی روته، شکری ۱۳۹۷؛ رستگار ۱۳۹۶). با توجه به اینکه عوامل فردی و اجتماعی متعددی بر شیوه مدیریت کلاس تأثیرگذار است و معلم عنصر اصلی و تأثیرگذار در مدیریت کلاس است؛ بنابراین همه ویژگی‌ها معلم شامل هیجان‌ها، خودکارآمدی، خلاقیت هیجانی، ویژگی‌های شخصیتی و حتی تصویری که از دانش‌آموزان دارد بر آنچه در کلاس او و در تعاملش با دانش‌آموز اتفاق می‌افتد مؤثر است (رافلدر، بروکوسکی و سونجا، ۲۰۱۳). از طرف دیگر هیجان‌ها نقشی اساسی در محیط‌های آموزشی ایفا می‌کنند. هیجان‌های معلم به‌طور عمیق با فرایندهای آموزشی در ارتباط هستند و رفتارهای معلم را تحت تأثیر قرار می‌دهند (هیگن هاور و وولت، ۲۰۱۵). فرنزل^۴ (۲۰۱۴) در بررسی هیجان‌های مختلف شش هیجان را به‌عنوان رایج‌ترین هیجان‌ها در میان معلمان مطرح می‌کند شامل لذت، اضطراب، خشم، احساس غرور، شرم و خستگی (خواجوی، قنسولی، حسینی و فاطمی، ۱۳۹۶). علاوه بر این، هیجان‌ها در بهزیستی و سلامت روانی معلمان مؤثرند

-
1. Good & Brophy
 2. Raufelder., Bukowski & Mohr
 3. Hagenauer & Volet
 4. Frenzel

(چانگ^۱ ۲۰۰۹). نتایج تحقیق جیمنز^۲ (۲۰۲۰) نشان داد هیجان معلمان بر تدریس آنان مؤثر است. همچنان که هارگریوز^۳ (۲۰۰۵) و مارتین^۴ و لوکن هاوسن^۵ (۲۰۰۵) معتقدند کیفیت تدریس به هیجان‌های معلمان بستگی دارد (کارشکی، کوهی و آهن، ۱۳۹۵). برخی مطالعات اکتشافی صورت گرفته در رابطه با هیجان‌های معلمان در مدرسه اظهار می‌دارند که معلمان در محیط‌های آموزشی اغلب انواعی از هیجان‌های مثبت (شادی، شور، گرمی و محبت) و هیجان‌های منفی (خشم، سرخوردگی و اضطراب) را تجربه می‌کنند (زمبیلز ۲۰۰۵؛ امر ۱۹۹۴؛ هارگریو ۱۹۹۸؛ ساتون، ویتلی ۲۰۰۳، به نقل از کارشکی و همکاران، ۱۳۹۵). البته بین هیجان‌های معلمان (منفی و مثبت) که توسط دانش‌آموزان درک می‌شود و بازتاب هیجان‌های معلم رابطه وجود دارد (جینگون، مارچیا، ولت و ونگ^۷ ۲۰۱۶). معلمان هیجان‌ها را به یک صورت و اندازه تجربه نمی‌کنند. بنابراین هیجان‌ها بخش قابل توجهی از زندگی معلمین را در برمی‌گیرند و عمیقاً با فرایندهای آموزشی در ارتباط و رفتارهای معلم را تحت تأثیر قرار می‌دهند (هیگن هاور و وولت ۲۰۱۴). فرنزل، (۲۰۱۴) و ساتن (۲۰۰۴) نیز می‌گویند تدریس یک فعل هیجانی است و برخورداری از مهارت‌های مدیریت تجارب هیجانی در چنین موقعیتی برای معلمان ضروری است (میرهاشمی و شکری ۱۳۹۷).

فراید، منسفیلد و دوبزی (۲۰۱۵) در یک مقاله مروری مقالات سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۳ را که درباره هیجان معلم منتشر شده بود را بررسی کردند؛ آنان با بررسی ۸۲ نشریه باهدف شناسایی هیجان‌های معلمان و ایجاد یک مدل مفهومی به این نتیجه دست یافتند که تعداد کمی از مقاله‌ها به‌طور صریح به تعریف هیجان یا هیجان معلم پرداخته‌اند، بنابراین ضرورت بررسی این متغیر در مدیریت کلاس درس انکارناپذیر است. البته پژوهش‌های انجام‌شده در

-
1. Chang
 2. Jimenez
 3. Hargreaves
 4. Martin
 5. Loueckenhausen
 - 6 Zembylas & Emmer & Hargreaves & Sutton & Wheatley
 7. Jingwen & Marja & Volte & Wang

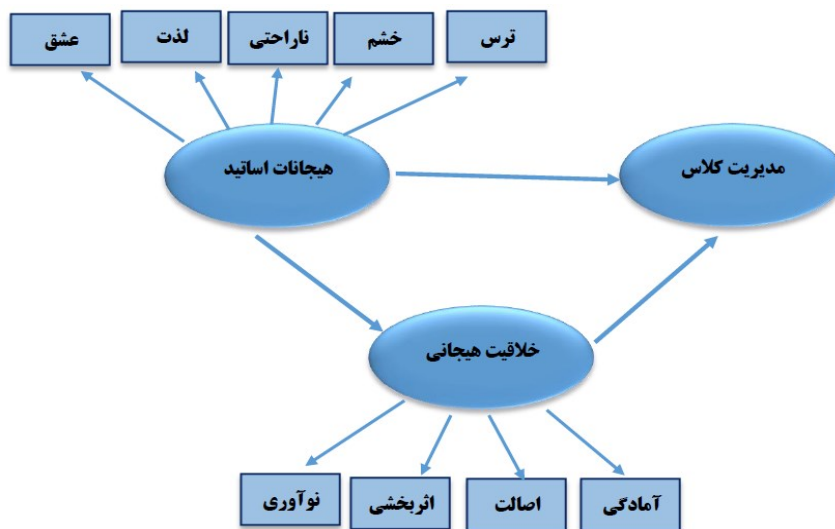

خصوص هیجان‌های مدرسه و کلاس درس بیشتر به هیجان‌های دانش‌آموزان متمرکز بوده‌اند (رستگار، صیف و عابدینی ۱۳۹۵، به نقل از پکران، لیننبریک، گارسیا ۲۰۱۴). از جمله متغیرهای دیگری که با مدیریت کلاس و هیجان‌های معلم رابطه دارد خلاقیت هیجانی است. هیجان‌ها غالباً به‌عنوان فرایندهای غیر شناختی طبقه‌بندی شده‌اند و خلاقیت هیجانی در زمره فرایندهای عالی تفکر قرار گرفته است (آوریل^۲، ۱۹۹۹) به نظر می‌رسد خلاقیت هیجانی به‌عنوان فرایند عالی ذهن که حاصل تفکر است می‌تواند بر مدیریت هیجان‌ها نقش داشته باشد.

برای اینکه پاسخ‌های هیجانی جدید رفتاری خلاقانه ارزیابی شوند باید سه ملاک: اثربخشی؛ اصالت و بداعت را داشته باشند (آوریل، ۲۰۰۷). از نظر آوریل (۱۹۹۹) پاسخ‌های هیجانی خلاق درجه‌ها و انواعی دارند؛ در پایین‌ترین سطح، خلاقیت هیجانی کاربرد مؤثر هیجان‌های موجود را که در فرهنگ متداول و مورد پذیرش است شامل می‌شود. در سطح پیچیده‌تر این پاسخ‌ها مشتمل بر تعدیل و تغییر هیجان استاندارد است. بنابراین خلاقیت نیاز به آماده‌سازی و پرورش دارد (ثابت، ۱۳۹۴). از سویی دیگر نتایج پژوهش‌ها نشان داده هیجان‌های مثبت خلاقیت را تسهیل می‌کند (اس. تی لويس و والرند^۳، ۲۰۱۵). دروس، مارینا، کازبلت، آرون، هیوس، رابرت آر (۲۰۱۴) معاصر و زارعی (۱۳۹۸) نیز دریافته‌اند که افراد با خلاقیت بالا دارای هیجان‌های مثبت هستند و از کلمات مثبت استفاده می‌کنند. از نظر (مرت و کوک^۴، ۲۰۱۷) محیط از سه طریق می‌تواند موجب خلاقیت شود: الف) کمک به تحریک و ایجاد ایده‌های خلاقانه؛ ب) حمایت از ایده‌های خلاقانه؛ ج) مبنایی برای ارزش‌گذاری و توسعه ایده‌های خلاقانه. با وجود این همیشه محیط خلاقیت را پشتیبانی نمی‌کند، در چنین محیط‌هایی فرد باید آمادگی رویارویی با چالش‌ها را برای بروز عقاید خلاقانه‌اش داشته باشد. همان‌طور که در مدل مفهومی پژوهش نشان داده شده است، بر این باور هستیم که هیجان‌های اساتید به‌طور

1. Pekrun & Linnenberink & Garcia
2. Averill
3. S.T.Louis & Vallerand
4. Mert & Kok

مستقیم و غیرمستقیم (از طریق خلاقیت هیجانی) بر مدیریت کلاس تأثیر می‌گذارد. بر این اساس بین مؤلفه‌های هیجان و مدیریت کلاس رابطه وجود دارد. همچنین متغیر خلاقیت هیجانی احتمالاً در این مدل نقش میانجی بین هیجان‌های اساتید و مدیریت کلاس محسوب می‌شود. بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین هیجان‌های معلم و مدیریت کلاس با میانجیگری خلاقیت هیجانی بود.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

این پژوهش برحسب هدف یک پژوهش کاربردی است. برحسب نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی-همبستگی با روش مدل معادلات ساختاری^۱ (SEM) انجام شده است. متغیرهای مورد بررسی در این پژوهش عبارت‌اند از: متغیر هیجان‌های معلم به‌عنوان متغیر برون‌زا یا جریان دهنده و مدیریت کلاس به‌عنوان متغیر درون‌زا یا جریان گیرنده و متغیر خلاقیت هیجانی معلم به‌عنوان متغیر میانجی اندازه‌گیری شدند. جامعه آماری این پژوهش

1. Structural Equation Modeling

شامل کلیه اساتید دانشگاه فرهنگیان که در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ مشغول به تدریس بودند، که بر اساس گزارش سایت سازمان مرکزی دانشگاه فرهنگیان ۷۰۰۰ نفر اعلام شده است. حجم نمونه مناسب برای معادلات ساختاری برابر با تعداد ۱۰ تا ۲۰ نمونه به ازای هر متغیر آشکار است (هومن، ۱۳۸۸). با توجه به تعداد متغیرهای مشاهده شده در پژوهش حاضر تعداد ۴۰۰ نفر حجم نمونه در نظر گرفته شد اما با توجه به احتمال ریزش نمونه و یا احتمال داده‌های مفقود یا مخدوش حجم نمونه ۴۵۰ نفر انتخاب شد. از روش تصادفی خوشه‌ای جهت نمونه‌گیری اش اساتید دانشگاه فرهنگیان استفاده شد. ابتدا خوشه‌ها بر اساس مناطق جغرافیایی کشور انتخاب و سپس به صورت تصادفی از شمال: استان‌های گیلان و مازندران، مرکز: تهران، قم، سمنان، یزد، از غرب: اردبیل، سنندج و کرمانشاه، جنوب: بوشهر، بندرعباس و از شرق: خراسان رضوی به عنوان نمونه این پژوهش انتخاب شدند.

جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های هیجان‌چن، مدیریت کلاس و لنگانگ و گلیکمن و خلاقیت هیجانی آوریل استفاده شد. که به صورت الکترونیکی برای اساتید ارسال شد.

پرسشنامه هیجان‌چن: سیاهه هیجان معلم چن (۲۰۱۶) به منظور اندازه‌گیری هیجان‌های لذت، عشق، ناراحتی، خشم و ترس استفاده شد. لازم به ذکر است که فرنزله به عنوان نظریه پرداز مطرح هیجان‌های شش هیجان لذت، اضطراب، خشم، غرور، شرم و خستگی را مطرح می‌کند؛ اما پرسشنامه او صرفاً به اندازه‌گیری لذت، اضطراب و خشم می‌پردازد. لذا در این پژوهش از پرسشنامه چن استفاده شده است. چن در سال (۲۰۱۶) مقیاس هیجان‌های معلم را (TEI) طراحی و تدوین کرد او از طریق بررسی ۲۵۴ معلم در یک مطالعه مقدماتی و ۱۸۳۰ معلم در مطالعه اصلی ۵ عامل (شادی، ترس، غم، خشم و ترس) را با استفاده از تحلیل عامل اکتشافی و تأییدی شناسایی کرده است (کارشکی و همکاران، ۱۳۹۵). چن با استفاده از روش تحلیل محتوا که مشتمل بر دو مرحله توسعه و قضاوت بود روایی محتوای سیاهه

هیجان معلم را با رجوع به روش‌هایی مانند مرور پیشینه نظری و تجربی موجود (هارگریوس، ۲۰۰۵؛ لیوین، ۲۰۱۱؛ شوتز و زیمبلاس، ۲۰۰۹)، مرور ابزارهای سنجش مرتبط (تریگویل، ۲۰۱۲؛ تارگویتی و رافالی، ۲۰۰۴؛ گامورا و آرسینو، ۲۰۰۲)، مطالعه مصاحبه‌های محققان پیشین با استفاده از روش تحلیل محتوا تأیید کرد. نتایج تحلیل عاملی تأییدی بر اساس نرم‌افزار ایموس نسخه ۲۱ و با استفاده از روش برآورد پیشینه احتمال از ساختار پنج عاملی نسخه ۲۶ ماده‌ای سیاهه هیجان معلم به‌طور تجربی حمایت کرد (خدایی، ۱۳۹۷). خدایی در سال ۱۳۹۷ پس از بررسی سیاه هیجان معلم این ابزار را برای سنجش تجارب هیجانی مثبت و منفی معلمان ایرانی در محیط‌های پیشرفت کاری روا و پایا معرفی کرده است. این پرسشنامه ۲۶ سؤالی با استفاده از طیف لیکرت ۶ درجه‌ای از هرگز تا همیشه را شامل می‌شود. نمره‌گذاری به ترتیب امتیازات ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶ در نظر گرفته می‌شود. پرسشنامه هیجان چن شامل ۵ عامل لذت، عشق، ناراحتی، خشم و ترس است. پس از بررسی روایی صوری و محتوایی پرسشنامه توسط اساتید راهنما و مشاور (با توجه به اینکه جامعه آماری اساتید دانشگاه فرهنگیان بودند نیاز به بررسی روایی صوری و محتوایی بود) در نهایت با حذف ۵ سؤال با ۲۱ سؤال اجرا شد. جهت سنجش پایایی ابزار از آلفای کرونباخ بهره‌گیری شده است. طبق برون‌داد نرم‌افزار Spss ضریب آلفای ۲۱ سؤال پرسشنامه در نمونه پژوهش ۰/۷۶۸ است که نشان‌دهنده پایایی معنادار این پرسشنامه است.

پرسشنامه مدیریت کلاس ولفگانگ و گلیکمن: جهت سنجش مدیریت کلاس از پرسشنامه مدیریت کلاس که توسط ولفگانگ و گلیکمن (۱۹۸۶) طراحی و اعتبار یابی شده است، استفاده شد، این پرسشنامه شامل ۲۵ گویه بسته پاسخ بر اساس طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت شامل: هرگز، به‌ندرت، گاهی اوقات، اغلب و همیشه است، این پرسشنامه دارای ۳ عامل: مدیریت آموزش، مدیریت افراد و مدیریت رفتار است. این پرسشنامه برای اولین بار در ایران به‌وسیله امین یزدی و عالی (۱۳۸۷)، بر روی معلمان اجرا شده و هنجاریابی و اعتبار یابی آن نیز توسط آن‌ها صورت گرفته است جهت محاسبه روایی صوری و محتوایی پرسشنامه ابتدا

برای ۵ متخصص روانشناسی ارسال شد و پس از اعمال نظرات اصلاحی جهت تأیید نهایی برای اساتید راهنما و مشاور ارسال شد و در نهایت با حذف ۱ سؤال با ۲۴ سؤال اجرا شد. جهت سنجش پایایی ابزار از آلفای کرونباخ بهره‌گیری شده است. طبق برونداد نرم‌افزار SPSS ضریب آلفای ۲۴ سؤال پرسشنامه در نمونه پژوهش ۰/۷۶۷ است که نشان‌دهنده پایایی معنادار این پرسشنامه است. نمره‌گذاری به ترتیب امتیازات ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵ در نظر گرفته می‌شود.

پرسشنامه خلاقیت هیجانی آوریل: جهت سنجش خلاقیت هیجانی از پرسشنامه خلاقیت هیجانی آوریل استفاده شده است این پرسشنامه توسط آوریل و توماس نولز (۱۹۹۱) طراحی و اعتبار یابی شده است. آن‌ها برای سنجش خلاقیت هیجانی چهار خرده‌مقیاس را در نظر گرفته‌اند. شامل: نوآوری، اثربخشی، اصالت آمادگی. این آزمون حاوی ۳۰ گویه است که در یک طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت تنظیم شده‌اند. لازم به ذکر است این پرسشنامه در سال ۱۳۹۴ توسط ثابت در ایران هنجاریابی شده است. پرسشنامه هنجاریابی شده در ایران ۲۰ سؤالی است. پس از بررسی روایی صوری و محتوایی توسط اساتید راهنما و مشاور در نهایت با حذف ۱ سؤال با ۱۹ سؤال اجرا شد. جهت سنجش پایایی ابزار از آلفای کرونباخ بهره‌گیری شده است. طبق برونداد نرم‌افزار SPSS ضریب آلفا ۱۹ سؤال پرسشنامه در نمونه پژوهش ۰/۷۹۶ است که نشان‌دهنده پایایی معنادار این پرسشنامه است.

یافته‌های پژوهش

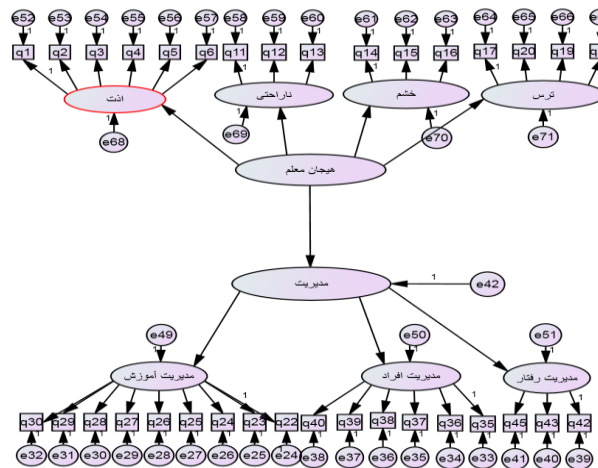
توصیف مهم‌ترین ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه آماری پژوهش در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول ۱: فراوانی ویژگی‌های جمعیت شناختی

درصد فراوانی	متغیر جمعیت شناختی	درصد فراوانی	متغیر جمعیت شناختی
۷۹/۶	متال	۶۶/۳	زن
۲۰/۴	مجرد	۳۳/۶	مرد
۴۹/۸	دانشگاه دولتی	۰/۵	۶۶ و بالاتر
۴۱/۸	دانشگاه آزاد	۲۸/۶	۵۵ تا ۵۱
۲۶/۹	کمتر از ۵ سال	۶۳/۷	دکتر
۱۷/۵	۲۵ سال	۳۶/۳	کارشناس ارشد
۱۳/۲	مدیریت آموزشی	۴۳	هیئت علمی
۱۲/۳	روانشناسی	۵۶	مدعو
۱۰/۸	فلسفه		

در جدول ۲ شاخص‌های توصیفی متغیرها شامل میانگین، انحراف استاندارد ارائه شده‌اند.

نتایج جدول ۲ نشان‌دهنده شاخص‌های توصیفی متغیرهای تحقیق شامل میانگین، انحراف معیار، چولگی کشیدگی بین متغیرهای هیجان‌های اساتید، مدیریت کلاس خلاقیت هیجانی است که به منظور ارزیابی مفروضه نرمال بودن توزیع داده‌ها بررسی شد. با توجه به خروجی اولیه مدل و نیاز به اصلاح جهت ارتقاء شاخص‌ها تا حد قابل قبول، اصلاح مدل صورت گرفت و مؤلفه عشق از هیجان‌ها و مؤلفه اصالت از خلاقیت هیجانی حذف شد. ابتدا مسیر مستقیم بین هیجان معلم با مدیریت کلاس به شرح زیر بررسی شد. برای بررسی مسیر فوق مدل زیر تدوین و اجرا شد:

شکل ۱. مدل مسیر مستقیم تأثیر هیجان اساتید بر مدیریت کلاس

در جدول ۲ مقادیر بتا در مسیر مستقیم و غیرمستقیم نشان‌دهنده همبستگی معنادار بین متغیرها است.

جدول ۳. نتایج و ضرایب مسیر فرضیات اصلی تحقیق بر اساس مدل ساختاری

سطح معناداری	آماره t	ضریب استاندارد مسیر	مسیر
۰/۰۰۱	-۸/۱۲۹	-۰/۳۱۹	هیجان معلم --> مدیریت کلاس
۰/۰۰۱	-۷/۱۲۸	-۰/۴۰۲	هیجان معلم --> خلاقیت هیجانی
۰/۰۰۱	۵/۵۸۸۶	۰/۴۳۴	خلاقیت هیجانی --> مدیریت کلاس
۰/۰۰۱	-۴/۴۴۵	-۰/۱۸۲	هیجان معلم --> مدیریت کلاس

با توجه به نتایج فوق می‌توان گفت همبستگی، منفی و معناداری بین هیجان معلم و مدیریت کلاس وجود دارد و روابط بین تمام متغیرهای پژوهش معنادار است.

جدول ۴. شاخص‌های نیکویی برازش در مسیر مستقیم

شاخص‌های برازندگی	مدل	نقطه برش
χ^2	۲۹/۶۷۱	-
df	۱۳	-
χ^2/df	۲/۲۸۲	کمتر از ۵
NFI	۰/۹۶۳	بیشتر از ۰/۹
TLI	۰/۹۶۶	بیشتر از ۰/۹
CFI	۰/۹۷۹	بیشتر از ۰/۹
PNFI	۰/۵۹۶	بیشتر از ۰/۶
RMSE	۰/۰۷۱	کمتر از ۰/۰۸

با توجه به مقادیر جدول ۴ شاخص χ^2 CMIN/df=۲/۲۸۲ شاخص برازش مطلق، کمتر

از ۵ است و در حد مطلوبی قرار دارد. شاخص NFI=۰/۹۶۸ یا شاخص نرم شده بنتلر-

بونت^۱ و $TLI=0/966$ شاخص توکر لویس^۲ و $0/979$ که همگی از شاخص‌های برازش تطبیقی هستند با مقدار بیشتر از $0/9$ و در حد مطلوب قرار دارند. مقدار $RMSE=0/71$ که از شاخص‌های برازش مقتصد است نیز کمتر از حد آستانه $0/8$ به دست آمده است و در حد مطلوب است. در نتیجه مدل آزمون شده، برازش قابل قبولی با داده‌ها دارد. لازم به ذکر است در چند دهه گذشته شاخص‌های مختلفی برای برازندگی مدل معادلات ساختاری معرفی و طبقه‌بندی شده است. یکی از عمده‌ترین آن‌ها مربوط به مارش و همکاران^۳ (۱۹۶۷) است که شامل: مطلق، نسبی و تعدیل یافته است (هومن، ۲۳۵). شاخص‌های مطلق این پرسش را مطرح می‌کنند که آیا واریانس خطایا تبیین نشده که پس از برازش مدل باقی می‌ماند، قابل توجه است؟

شاخص‌های نسبی این پرسش را مطرح می‌کنند که یک مدل به خصوص در مقایسه با سایر مدل‌های ممکن، از نظر تبیین مجموعه‌ای از داده‌های مشاهده شده، تا چه حد خوب عمل می‌کند؟ و شاخص‌های تعدیل یافته این پرسش را مطرح می‌کنند که مدل مورد نظر چگونه برازندگی و صرفه‌جویی یا ایجاز را باهم ترکیب می‌کند؟

پربکاربردترین شاخص برازندگی در مدل‌سازی معادله‌های ساختاری مجذور کای (χ^2) است. لازم به ذکر است که هنگام تفسیر مقدار مجذور کای اسکوئر هرچه مقدار آن کوچک‌تر باشد، برازش داده‌ها به مدل بهتر است، تا جایی که مقدار صفر برای آن نشانه برازش کامل است (بواسحاقی، ۱۳۹۵). شاخص نسبت مجذور کای بر درجه آزادی (χ^2/df) که معمولاً بین ۲-۵ را قابل قبول می‌دانند. شکل ۲ مدل ساختاری پژوهش را نمایش می‌دهد.

1. Bentler - Bonett
2. Tucker - Lewis
3. Marsh, et. al.

جدول ۵. بارهای عاملی مؤلفه‌ها

متغیر	بارهای عاملی	T	سطح معناداری
لذت	۱/۰۰		
ناراحتی	۰/۶۰	۸/۸۲	۰/۰۰۱
خشم	۰/۵۶	۸/۱۰	۰/۰۰۱
ترس	۰/۸۱	۱۰/۷۰	۰/۰۰۱
آمادگی	۱/۰۰		
اثربخشی	۰/۸۸	۸/۶۶	۰/۰۰۱
نوآوری	۰/۸۷	۸/۳۰	۰/۰۰۱
مدیریت رفتار	۱/۰۰		
مدیریت افراد	۱/۷۳	۱۱/۲۱	۰/۰۰۱
مدیریت آموزش	۱/۵۹	۱۱/۶۵	۰/۰۰۱

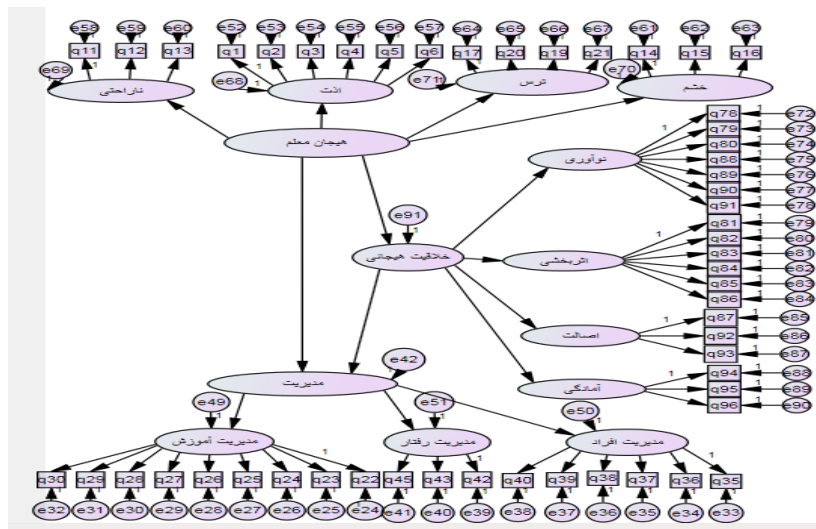
در جدول ۵ مقادیر آماره T به منظور بررسی معنادار بودن ضرایب مسیر و بارهای عاملی را نشان داد که مقادیر بالاتر از (۱/۹۶) حاکی از معناداری ارتباط بین متغیرها و همچنین معنادار بودن بارهای عاملی مرتبط با هر یک از متغیرها بود.

جدول ۶. شاخص‌های نیکویی برازش در مدل ساختاری تحقیق در مدل کلی

شاخص‌های برازندگی	مدل	نقطه برش
χ^2/df	۲/۵۲۷	کمتر از ۵
NFI	۰/۸۷۸	نزدیک به ۱
TLI	۰/۸۸۶	بیشتر از ۰/۶
CFI	۰/۹۱۵	نزدیک به ۱
PNFI	۰/۶۴۸	بیشتر از ۰/۶
RMSE	۰/۰۷۲	کمتر از ۰/۱

با توجه به مقادیر جدول ۶ مقادیر به دست آمده در حد قابل قبول هر یک از شاخص‌های برازش گزارش شده‌اند. شاخص $\chi^2/df=۲/۵۲۷$ ، شاخص برازش مطلق، کمتر از ۵

است و در حد مطلوبی قرار دارد. شاخص $NFI=0/869$ یا شاخص نرم شده بنتلر - بونت او $TLI=0/886$ یا شاخص توکر لويس^۲ و $CFI=0/915$ که همگی از شاخص های برازش تطبیقی هستند با مقدار نزدیک به $0/9$ و در حد قابل قبول قرار دارند. مقدار $RMSE=0/72$ که از شاخص های برازش مقتصد است نیز کمتر از حد آستانه $0/8$ به دست آمده است و در حد قابل قبولی است. در نتیجه مدل آزمون شده، برازش قابل قبولی با داده ها دارد که در شکل ۲ مدل ساختاری پژوهش نمایش داده شده است.

شکل ۲. مدل ساختاری پژوهش بر اساس نقش میانجی خلاقیت هیجانی در رابطه هیجان های معلم بر مدیریت کلاس

جدول ۷. میزان ضریب تعیین R^2

متغیر	ضریب تعیین R^2	وضعیت متغیر
خلاقیت هیجانی	۰/۵۱۴	قابل قبول
مدیریت	۰/۹۴۹	قابل قبول

1. Bentler - Bonett
2. Tucker - Lewis

با توجه به اینکه میزان ضریب تعیین متغیر مدیریت (۰/۹۴۹) و خلاقیت هیجانی (۰/۵۱۴) در حد متوسط و بالاتر از متوسط است؛ بنابراین آزمون مدل ساختاری برحسب ضریب تعیین مورد تأیید است. همچنین با توجه به اینکه مقدار (تی) در ضرایب مورد بررسی در فرضیه پژوهش (نقش میانجی خلاقیت هیجانی) بالاتر از (۱/۹۶) بود، بنابراین آزمون مدل ساختاری بر اساس فرضیه مورد تأیید است.

برای بررسی اثر متغیر میانجی، از آزمون سوبل استفاده شده است، که نتایج در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول ۸. نتایج آزمون سوبل برای بررسی اثر متغیر میانجی

سطح معناداری	Z	SE _{ab}	β	
۰/۰۰۱	-۴/۳۹۸	۰/۰۵۶	-۰/۴۰۲	هیجان معلم <--- خلاقیت هیجانی
		۰/۰۷۸	۰/۴۳۴	خلاقیت هیجانی <--- مدیریت کلاس

نتایج ارائه شده در جدول ۸ نشان می‌دهد که متغیر میانجی خلاقیت هیجانی تأثیر معناداری بر مسیر مورد بررسی دارد، و تأثیر مستقیم هیجان معلم بر مدیریت کلاس را با توجه به ضریب مسیر که افزایش یافته است، بهبود می‌بخشد.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش باهدف پیش‌بینی مدیریت کلاس بر اساس هیجان‌های معلم با میانجی‌گری خلاقیت هیجانی انجام شد. نتایج نشان داد اثر مستقیم هیجان معلم بر مدیریت کلاس برابر است؛ با (۰/۳۱۹-) که نشان‌دهنده رابطه منفی و در سطح (۰/۰۵) معنادار است. همچنین بر اساس داده‌های جدول (۸) که نشان‌دهنده نتایج آزمون سوبل است با سطح معناداری (۰/۰۰۱) که کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین نقش خلاقیت هیجانی به‌عنوان متغیر میانجی بین هیجان‌های اساتید و مدیریت کلاس تأیید شد. یعنی هیجان‌های به‌طور معمول و در مسیر مستقیم در مدیریت کلاس اختلال ایجاد می‌کنند اما زمانی که از نوآوری، اثربخشی، اصالت

آمادگی که مؤلفه‌های خلاقیت هیجانی هستند بهره‌گیری شود این هیجان‌ها پالایش شده و بر بهبود مدیریت کلاس تأثیرگذار است. نتایج به‌دست آمده در خصوص مسیر مستقیم با نتایج زیر همسو است جیمنز (۲۰۲۰)؛ کلر (۲۰۲۰)؛ مونتر و لورنس، (۲۰۱۹)؛ ژنگ، شین، یانگ و ونگ (۲۰۱۸)؛ چن (۲۰۱۶)؛ جینگون جینگ، وراس، مارجا، وات، سیمسون و ونگ، یلی (۲۰۱۵)، ولت، هاگنا، هاشر (۲۰۱۵)، هنگن آور، هاشر، ولوت (۲۰۱۵)؛ اسپاتز، پائول و لی، میک یانگ (۲۰۱۴)؛ اورهان گانسلی، (۲۰۱۲)؛ حیدری، (۱۳۹۹)؛ چگنی و لواسانی، (۱۳۹۷)؛ میر هاشمی روته، شکری (۱۳۹۷)؛ رستگار (۱۳۹۶). در تبیین رابطه هیجان‌های معلم با مدیریت کلاس می‌توان از نظریه‌های فیزیولوژی، شناختی و اجتماعی بهره گرفت. افراد در حالت هیجانی، خلاقیت کمتری در دسترس دارند؛ چراکه هیجان سیستم لیمبیک را در پایه مغز فعال می‌کند و این باعث انسداد قشر مغزی می‌شود؛ یعنی جایی که به عقیده عصب شناسان به‌ویژه پل مک لین^۱ مرکز خلاقیت و حل مشکلات زندگی در انسان است (کوپایه نیا و همکاران، ۱۳۹۲). یافته‌های پژوهش هولشگر و همکاران (۲۰۱۵) بیانگر ارتباط آموزش و تنظیم هیجانی است (ایرجی راد وحاجی، ۱۳۹۷). این بدان معناست که شناخت بر تنظیم هیجان مؤثر است. همچنین طبق نظریه شناختی-اجتماعی باندورا می‌توان با خودنظم‌دهی به تنظیم هیجان کمک کرد.

با توجه به رابطه منفی و معنادار هیجان بر مدیریت کلاس ضرورت آموزش مدیریت هیجان برای معلمان واضح است. بنابراین پیشنهاد می‌شود با آموزش خودنظم‌دهی به کمک برنامه‌های مختلف مانند تغییر شناختی-رفتاری به دانشجو-معلمان زمینه صلاحیت حرفه‌ای آنان را هر چه بیشتر فراهم کرد.

همچنین نتایج نشان داد خلاقیت هیجانی با مدیریت کلاس رابطه مثبت و در سطح ۰/۰۵ معنادار دارد. با توجه به داده‌های جدول ۸ می‌توان گفت اثر هیجان معلم با میانجیگری خلاقیت هیجانی بر مدیریت کلاس بهتر شده است. این نتایج همسو با نتایج پژوهش‌های زیر

1. Paul Melin

است (اگرچه در زمینه خلاقیت هیجانی پژوهش‌های محدودی انجام شده است و پژوهش کاملاً مرتبط با نقش میانجی خلاقیت یافت نشد اما به پژوهش‌هایی که تا حدودی مرتبط است اشاره می‌شود) و البته و همکاران (۲۰۱۹) نشان دادند که معلمانی که ظرفیت بیشتری برای مقابله با هیجان‌ها دارند نظم و انضباط بیشتری را در کلاس درس نشان می‌دهند. نتیجه تحقیق (معاصر و زارعی (۱۳۹۸) نشان داد خلاقیت هیجانی آمادگی فرد را برای درگیری در فعالیت‌های مختلف و خود رهبری ارتقاء می‌دهد. اس تی لویس (۲۰۱۵) نشان داد هیجان مثبت خلاقیت را تسهیل می‌کند. نتیجه تحقیق دروس و همکاران (۲۰۱۴) نشان داد افراد خلاق دارای هیجان مثبت هستند و از کلمات مثبت استفاده می‌کنند. سوکوماران و سیولینگام (۲۰۱۲) در تحقیقی با هدف شناسایی رابطه بین هوش و خلاقیت هیجانی با عملکرد فردی بدین نتیجه رسیدند که هر دو سازه هوش و خلاقیت هیجانی دارای رابطه معنادار با عملکرد فردی و تعهد می‌باشند.

از دلایل احتمالی دستیابی به چنین نتیجه‌ای، می‌توان گفت در هنگام تدریس اگر معلمان از روش‌های جدید، ابزار جدید، تکالیف متنوع برای رسیدن به معنای جدید استفاده کنند، کلاس را شاد و مفرح کرده و به تبع دانش‌آموزان بازخورد مثبت به معلم داده و این چرخه مثبت، تولید هیجان مثبت کرده و فرصت خلاقیت را مجدداً در معلم ایجاد می‌کند. همچنان که باندورا (۱۹۹۷) معتقد است فردی که از درک هیجانی بالایی برخوردار است رابطه مناسب‌تری با دیگران برقرار می‌کند و متقابلاً حمایت‌های آن‌ها فراخوانده و احساس کارآمدی بیشتری می‌کنند (صیادی و همکاران، ۱۳۹۴). به نظر می‌رسد در این حالات عاطفی معلمان کلاس را بهتر می‌توانند اداره کنند. نکته قابل تأمل این است که پژوهش‌ها نشان داده‌اند، خلاقیت یک امر صرفاً ذاتی نیست بلکه عوامل گوناگونی در شکل‌گیری رفتار خلاق و افزایش خلاقیت در اشخاص نقش دارند. این عوامل را می‌توان به صورت عوامل فردی و محیطی دسته‌بندی کرد. عوامل فردی عبارت‌اند از توانمندی‌ها، ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌شناختی. یکی از مهم‌ترین عوامل فردی تأثیرگذار بر خلاقیت عامل شناختی

است (کوپایه نیا و همکاران، ۱۳۹۲). بنابراین می‌توان به معلمان خلاقیت را آموزش داد؛ همچنان که مدیریت را می‌شود آموزش داد. اولیوا (۱۳۷۹) مدیریت کلاس درس را مانند دیگر موقعیت‌های اجتماعی و گروهی مستلزم انجام کارکردهای مدیریت؛ یعنی طراحی و سازمان‌دهی، رهبری، نظارت و کنترل و ارزشیابی است که کنترل هیجان یک کارکرد مدیریتی رفتار مدرس است. افزون بر آن به نظر می‌رسد با توجه به شرایط کرونا و شروع اجباری کلاس‌های مجازی نوعی غافلگیری برای اساتید که تجربه کلاس مجازی و کار با نرم‌افزارهای این سبک از آموزش (مجازی) را نداشتند و به تبع هیجان (ترس) از عدم توفیق اداره کلاس و قضاوت دانشجویان در خصوص تدریس آنان فعال شده باشد که می‌تواند مانع استفاده بهینه از خلاقیت شود. این نکته را باید در نظر گرفت که این سبک کلاس داری برای اکثر مدرسان یک سبک جدید محسوب می‌شد و خودبه‌خود جنبه نوآوری داشت. نظر به این مهم که یکی از امتیازات مهم هر تدریسی، نواندیشی و خلاقیت است که می‌تواند فرصتی بهینه برای ایجاد فضایی مناسب جهت یادگیری باشد و معلم امروز باید توان جذب دانش‌آموزان را برای کلاس در مقابله با فضای مجازی همراه با جاذبه‌های متعدد و محرک‌های بی‌شمار داشته باشد و این کار ساده نیست مگر با دانش به روز و تکنیک‌های خلاق تا بتواند کلاس درس را از حالت ایستایی و تکرار و یکنواختی درس خارج کرده و به فضایی پویا تبدیل نماید یا لاقلاً از ملال خارج کند و یادگیرندگان را با درصدی تمایل به کلاس آورد.

با توجه به اینکه دانشگاه فرهنگیان تنها متولی تربیت معلم در کشور است بهترین تصمیم‌ها باید در این دانشگاه اجرایی شود. بنابراین ضرورت دارد واحد درسی با عنوان مدیریت کلاس در دروس عمومی این دانشگاه گنجانده شود. با توجه به رابطه معنادار، هیجان و مدیریت کلاس پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزشی در زمینه شناخت هیجان‌ها و راهبردهای تنظیم هیجان و خلاقیت هیجانی جهت دانش‌افزایی مهارت دانشجویان در زمینه

تنظیم هیجان‌ها مورد توجه متولیان برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه قرار گیرد. مانند اضافه کردن واحد انگیزش و هیجان یا ساحت تربیتی با عنوان مدیریت هیجان در برنامه آموزشی معلمان لحاظ شود. یا بحث انگیزش به عنوان واحد اختیاری اعلام شود، همچنین مبحث هیجان در آموزش‌های خانواده از طریق مدارس مطرح شود. در خصوص تأثیر هیجان بر رفتار و مدیریت هیجان کارگاه‌هایی برگزار شود. اگرچه آموزش از طریق رسانه‌ها تأثیر بسزایی دارد و همکاری رسانه‌ها در آموزش می‌تواند به‌طور غیرمستقیم تأثیر بیشتری داشته باشد. به نظر می‌رسد نویسندگان و تهیه‌کنندگان سریال‌ها اگر برای موضوعات خود از نتایج پژوهش‌ها و مشورت اساتید بهره‌گیری نمایند بسیار مفید خواهد بود با توجه به احتمال مانع احساسی هیجانی خلاقیت، پیشنهاد می‌شود در مراکز آموزشی یکی از اولویت‌های پژوهشی خود را به بررسی موانع استفاده از خلاقیت و خصوصاً خلاقیت هیجانی اختصاص دهند. با توجه به جوسازمانی متفاوت دانشگاه فرهنگیان انجام این پژوهش در سایر دانشگاه‌ها و مدارس توصیه می‌شود. اگرچه با توجه به ماهیت پیچیده مدیریت کلاس هیچ نسخه واحدی نمی‌توان برای مهارت مدیریت کلاس توسط معلمان پیچید چراکه رویکردی که نیازهای متنوع دانش آموزان و معلمان مختلف را پوشش دهد وجود ندارد. اما هر چه تکنیک‌های معلمان بیشتر باشد معلم با رفتار تکراری و مشکل کمتری مواجه خواهد بود (میلیکن، ۲۰۱۹، ۲۴). انجام این پژوهش با محدودیت‌هایی همراه بود از جمله: داده‌های این پژوهش در زمان همه‌گیری بیماری کرونا و به تبع آن غیرحضور شدن کلاس‌ها جمع‌آوری شده است. از طرف دیگر؛ با توجه به رشته شرکت‌کنندگان در آزمون که بالاترین درصد به روانشناسی و علوم تربیتی تعلق دارد تأثیر دانش تخصصی افراد یعنی آشنایی با ابزارهای این پژوهش می‌تواند تأثیرگذار در پاسخ‌دهی آنان بوده باشد. طرح پژوهش حاضر از نوع همبستگی بود که در آن به بررسی روابط بین متغیرها پرداخته شد بنابراین، نمی‌توان استنباط علی بین متغیرهای مورد مطالعه داشت. پیشنهاد می‌شود این پژوهش با روش آمیخته اجرا شود.

سپاسگزاری: این پژوهش برگرفته از پایان‌نامه دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم است. نویسندگان مقاله بر خود لازم می‌دانند از همکاری و مساعدت اساتیدی که در تکمیل پرسشنامه همکاری نموده و سایر عزیزانی که به هر نحو در انجام این پژوهش ما را یاری نموده‌اند؛ سپاسگزاری نمایند.

منابع و مآخذ

- امام‌قلی‌وند، فاطمه؛ کدیور، پروین و شریفی، حسن پاشا (۱۳۹۸). پیش‌بینی شادکامی و خلاقیت بر اساس جو مدرسه با میانجیگری درگیری تحصیلی و شایستگی هیجانی-اجتماعی دانش‌آموزان دختر دبیرستانی. *روانشناسی تربیتی*، ۱۵(۵۲)، ۱۵۵-۱۸۱.
- ایرجی‌راد، ارسلان؛ حاجی، مرضیه (۱۳۹۷). بررسی رابطه خودآگاهی و هیجان‌های ناشی از تدریس در معلمان (هنرآموزان) هنرستان‌ها. *فصلنامه روان‌شناسی تربیتی*، ۱۴(۵۰)، ۵۵-۷۰.
- بخشایش، علیرضا (۱۳۹۲). رابطه سبک‌های مدیریت کلاس با ویژگی‌های معلمان مدارس ابتدایی شهر یزد. *رهیافتی‌نو در مدیریت*، ۴(۲)، ۱۸۵-۱۹۸.
- ثابت، مهرداد (۱۳۹۴). هنجاریابی آزمون خلاقیت هیجانی آوریل. *ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*، ۵(۲)، ۷۷-۹۵.
- چگینی، طوبی و غلامعلی‌لواسانی، مسعود (۱۳۹۷). مسئولیت‌پذیری شخصی و هیجان‌های تدریس در معلمان: نقش واسطه‌ای خوش‌بینی آموزشی. *فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*. شماره ۶۷، صص ۷-۱۱.
- خدایی، علی (۱۳۹۷). نسخه فارسی سیاهه هیجان معلم: یک مطالعه روان‌سنجی. *پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۵(۲۰)، ۲۵-۳۸.
- خواجوی، غلام‌حسن، قنسولی، بهزاد و حسینی‌فاطمی، آذر (۱۳۹۶). رواسازی و بررسی پایایی پرسشنامه فارسی هیجان‌ها برای معلمان زبان انگلیسی در ایران. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۴، ۱-۷.
- ربیع‌فرادنبه، نیلوفر؛ مقتدایی، لیلیا؛ جمشیدیان، عبدالرسول (۱۴۰۰). بررسی رابطه بین رهبری تحول‌آفرین و اشتیاق شغلی با نقش میانجی خلاقیت هیجانی در بین معلمان مدارس ابتدایی. *ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*، ۱۱(۳)، ۱۳۹-۱۶۶.
- رجایی‌پور، سعید؛ کاظمی، ایرج، آقاحسینی، تقی (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین مؤلفه‌های

مدیریت کلاس درس و جوّ یادگیری در مدارس راهنمایی شهر اصفهان. رویکردهای نوین آموزشی، ۴(۱)، ۲۳-۴۰.

رستگار، احمد، صیغ، محمدحسن و عابدینی، یاسمین (۱۳۹۵). ارائه مدل علی روابط سرمایه‌ای روانشناختی و هیجان‌های تدریس: نقش واسطه‌ای خستگی هیجانی. پژوهش‌های کاربردی روانشناختی، ۴(۷)، ۵۱-۷۱.

شکری، مهدی، زاهد بابلان، عادل، رضایی شریف، علی (۱۳۹۸). مقایسه اشتیاق تحصیلی خلاقیت هیجانی و خودکارآمدی تحصیلی در بین دانش آموزان تیز هوش دختر و پسر. پژوهش‌های مشاوره ۱۸(۷۱)، ۱۰۱-۱۲۱.

صیادی، فاطمه؛ عباسی، همایون؛ بخت، معصومه؛ عیدی پور؛ کامران (۱۳۹۵). تحلیل ارتباط خلاقیت هیجانی و هوش هیجانی با خودکارآمدی ورزشکاران نخبه شهر کرمانشاه. مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش دوره سوم، ۳(۱۰)، ۵۹-۶۶.

قاسمی، علی (۱۳۹۷). تبیین رویکرد معلمان به تدریس بر اساس هیجان‌های معلمان و خلاقیت هیجانی آنان با نقش میانجی گری خوش بینی تحصیلی و خودکارآمدی معلمان. پایان‌نامه دکتری دانشگاه خوارزمی.

قاسمی، علی؛ کدیور، پروین؛ کرامتی، هادی؛ عرب زاده، مهدی (۱۳۹۸). بررسی روایی و پایایی پرسشنامه چهارعاملی هیجان‌های معلم. اندیشه‌های نوین تربیتی. ۱۵(۲)، ۱-۱۸.

قاسمی، وحید (۱۳۹۱). برآورد حجم بهینه نمونه در مدل‌های معادله ساختاری و ارزیابی کفایت آن برای پژوهشگران اجتماعی. جامعه شناسی ایران، ۱۲(۴)، ۱۳۸-۱۶۱.

عجم، علی اکبر، بادنوا، صدیقه، عبدالهی، مجید، مومنی مهموئی، حسین (۱۳۹۵). رابطه بین خلاقیت هیجانی با اشتیاق تحصیلی دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی گناباد. پژوهش در آموزش علوم پزشکی. ۸(۴)، ۱۱-۱۸.

کارشکی، حسین، کوهی، محمد و آهنی زهرا (۱۳۹۵). رواسازی مقیاس هیجان‌های معلم در مدارس ابتدایی شهر مشهد. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی. ۶(۲۴)، ۱۷۱-۲۰۰.

کوپایه نیا، مریم، حسینی، افضل السادات، رضوی نعمت‌اللهی، ویدا (۱۳۹۲). بررسی رابطه تفکر قطعی نگر با خلاقیت و خلاقیت هیجانی. ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۳(۱)، ۱۷۵-۲۰۰.

- عالی، آمنه و امین یزدی، امیر (۱۳۸۷) تأثیر ویژگی‌های معلم بر سبک مدیریت کلاس. تعلیم و تربیت. ۱(۲۴)، ۱۰۳-۱۳۵.
- علاءالدینی، زهره، کلانتری، مهرداد، کجباف، محمدباقر، مولوی، حسین (۱۳۹۶). تأثیر نوروفیدبک آلفا/تتا بر خلاقیت هیجانی و شناختی کودکان. فصلنامه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۷(۳)، ۳۵-۶۲.
- لاری، نرجس، حجازی، الهه، جوکار، بهرام و اژه‌ایی، جواد (۱۳۹۳). تحلیل پدیدارشناسی ادراک دانش آموزان از ویژگی‌های و کنش‌های مؤثر معلم در رابطه معلم-دانش‌آموز. مجله روانشناسی، ۲۴(۱)، ۳-۲۲.
- معاصر، حمید، زارعی، حیدرعلی (۱۳۹۸). خلاقیت هیجانی و یادگیری خود راهبر: نقش واسطه‌ای انیزه پیشرفت. مجله روانشناسی، ۲۳(۴)، ۴۴۱-۴۵۷.
- معنوی پور، داود (۱۳۸۹). رابطه خلاقیت هیجانی و خلاقیت شناختی با مهارت‌های فراشناختی. مجله پژوهش‌ها روانشناختی، ۲(۸)، ۶۳-۷۲.
- میرعرب رضی، رضا، عزیز شمامی، مصطفی و گرایلی، فرخنده (۱۳۹۸). بررسی رابطه دانش مدیریت کلاس درس و خستگی عاطفی با نقش تعدیل‌گری خلاقیت. تدریس پژوهی، ۷(۳)، ۱۴۱-۱۵۷.
- میرز، گاست و گارینو. (۲۰۰۶). ترجمه پاشا شریفی، حسن و همکاران (۱۳۹۱). پژوهش چند متغیری کاربردی (طرح و تفسیر)، تهران: رشد انتشارات.
- میر هاشمی روتنه، زهرا سادات و شکری، امیر (۱۳۹۷). رابطه باورهای خودکارآمدی ادراک شده و تعامل معلم دانش آموز: نقش واسطه‌ای هیجان‌های معلم. پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۶(۳)، ۳۷-۵۲.
- نظری بولانی، گوهر، یاراحمدی، یحیی، احمدیان، حمزه و جدیدی، هوشنگ (۱۳۹۸). تدوین مدل علی تبیین بهزیستی مدرسه بر اساس جهت‌گیری اهداف پیشرفت و نیازهای اساسی روانشناختی با نقش واسطه‌ای خلاقیت هیجانی و خودکارآمدی. فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناختی، ۱۴(۵۴)، ۱۹۹-۲۰۷.

هومن، حیدرعلی (۱۳۹۷). مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم‌افزار لیزرل. تهران: انتشارات سمت.

- Adeyemo D. A, AgokeiR. Chukwudi (2014). Emotional Intelligence and teacher Efficacy as Predictors teacher effective ness among pre-Service teachers in some Nigerian Universites. *International journal of education and research in education*. vol. 3, no2pp85-90
- Adeyemo, D. A.; Chukwudi, Agokei R. (2014). Emotional Intelligence and Teacher Efficacy as Predictors of Teacher Effectiveness among Pre-Service Teachers in Some Nigerian Universities. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, v3 n2 p85-90
- Avrill, J. R. (1999). Individual differences in emotional creativity: structure and correlate. *Journal of personality*, 6, 342-371.
- Averill, J. R. (2007). Together again: Emotion and intelligence reconciled. In G. Matthews, M. zeidner, & R.D. Roberts, (Eds.), *Emotional intelligence: Knowns and unknowns* (pp. 49-71), New York, Oxford University.
- Bandura, A, (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: freeman.
- Bandura, A, (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood cliffs, NJ: prentice Hall.
- Barr, Jason J. IDEA Center, Inc. (2016). *Developing a Positive Classroom Climate*. ERIC Number: ED573643. IDEA Paper #61
- Battal Goldag. (2020). Investigation of relationship between high school teachers self-efficacy perceptions and job satisfaction. *Cypriot Journal of education*. Volume 15, Issue 6, (2020)1464-1479
- Clark, Sarah, Newberry, Melissa. (2019). ARE we building preservice teacher self-efficacy? A large –scale study examining teacher education experiences. *Asia-pacific journal, of teacher education*, v47 n1 p 32-47
- Djigic, G., &Stojiljkovic, S. (2011). Classroom management styles, classroom climate and school achievement. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 29, 819 – 828.
- Drus, Marin a, kozbelt, Aaron. Hughes, Robert R. (2014). Creativity, Psychopathology, and Emotion Processing: A liberal Response Bias

- for Remembering Negative information is associated with higher creativity. *Creativity research journal*, v26 n3 p251-262.
- Frenzel, A, C. (2014). Teacher emotions. *Handbook of emotions in education*, 494-519.
- Gerda Hagenauer, Tina Hascher & Simone E. Volet, (2015). Teacher emotions in the classroom: associations with students' engagement, classroom discipline and the interpersonal teacher-student relationship. *European Journal of Psychology of Education* volume 30, pages 385–403.
- Gunseli, Orhan, (2012). The effect teacher's emotional and perceptual characteristics on creative learning. *Social and behavioral sciences* 46 (2012)3074-3077
- Gunseli, Orhan, (2012). The Effect of Teachers' Emotional and Perceptual Characteristics on Creative. *Learning Procedia - Social and Behavioral Sciences*
- Hagenauer, Gerda, Hascher, Tina, Volet, Simone E, (2015). Teacher Emotions in the classroom: Associations with student's engagement, classroom discipline and the interpersonal teacher –student relationship. *European journal of psychology of education*, v30 n4 p385-403.
- Hetreda trrry, Ruth srinana Umbase, Aldegonda Evangeline pelealu, Yohanes Burdam, Aksilas Dase, (2018). *Teacher Creativity and school climate*.
- Igor, Gussyakov, (2017). Perceptions of effective pedagogical practices and classroom management strategies: A cross-case analysis of four middle school teachers. for the degree of doctor of education. Stephen f. Austin state university.
- Jimenez, Edward, Castro, (2020). Emotional quotient, work attitude and teaching performance of secondary school teachers. *Journal, of Pedagogical sociology and psychology*. V2, issue 1
- Jingwen Jiang, Marja Vauras, Simone Volet, Yili wang (2016) Teacher s emotions and emotion regulation strategies: self-and student s perceptions. *Teaching and teacher education*. N 54 p22-31
- Joulide, Shahrbanoo; Faravani, Akram; Boori, Ali Akbar, (2020). *Conjuring up the Correspondence of High-School Students' Self-*

- Determination and Classroom Climate with Reading Achievement, English Language Teaching Educational Journal, v3 n3 p198-210
- Julia Kast Katharina-Theresa Lindner Alexandra Gutschik Susanne Schwab, (2021). Austrian teachers' attitudes and self-efficacy beliefs regarding at-risk students during home learning due to COVID-19 Pages 114-126.
- Junjun Chen, (2016). Understanding teacher emotions: The development of a teacher emotion inventory Teaching and Teacher Education Volume 55, Pages 68-77.
- Kaytlynn Milliken, (2019). The Implementation of Online Classroom Management Professional Development for Beginning Teachers. <https://digitalcommons.acu.edu/etd/177/>.
- Kim, Lisa E, Jorg, verena, Klassen. Robert M, (2019). A meta-ANALYSIS OF Teacher personality on teacher Effectiveness and burnout. Educational psychology review, n1 p163-195.
- Koç, Ahmet, (2021). The Impact of Self-Efficacy Perceptions of Imam Hatip Secondary School Teachers on Students and Educational Environment. *International Journal of Curriculum and Instruction*, v13 n1 p169-182 2021.
- Lisa Huisman Koops, (2018). Classroom Management for Early Childhood Music Settings. *General music today*; v31 n3 p82-86.
- Mamak, Hüdaverdi; Temel, Ahmet; Kangalgil, Murat, (2020). Examining the Self-Efficacy of Primary School Teachers and the Problems Encountered in Physical Education and Game Course Educational Policy Analysis and Strategic Research, v15 n3 p336-358 2020.
- Mark Jonathan Brown, (2019). Classroom management practices: A comparative case study of tow public high school in the western cape.for the degree of masters.university of the Western Cape.
- Marzano RJ, Marzano JS. The key to classroom management. *Educational Leadership* 2003; 61(1): 6-13.
- McLean, D., Eklund, K., Kilgus, S. P., & Burns, M. K. (2019). Influence of teacher burnout and self-efficacy on teacher-related variance in social-emotional and behavioral screening scores. *School Psychology*, 34(5), 503–511. <https://doi.org/10.1037/spq0000304>.

- Melanie M. Keller & Eva S. Becker (2020) Teachers' emotions and emotional authenticity: do they matter to students' emotional responses in the classroom? Published online: 10 Dec 2020
- Merle Taimalul, Eve k, Maris. H, Airi, N. (2016). Teacher self-efficacy, teaching practices, and Teaching approaches: adaptation of scales and examining relations. Estonian science foundation (no. 7388) and Estonian research competency council (Sf0180025s08).
- Sabina Valente, Ana Paula Monteiro, Abílio Afonso Lourenço (2019). The relationship between teachers' emotional intelligence and classroom discipline management <https://doi.org/10.1002/pits.22218>
- Sahin, Fatih&Coban, Omur. (2020). Effect of school Climate, students Self-Handicpping Behaviors and Demographic characteristics on students Achivevement. i. e. inquiry in education: Vol. 12: lss. 2, Article 6.
- Self-efficacy perceptions and job satisfaction. Cypriot journal of Educational Science. Vol15. Iss6. Pp1464-1479.
- Seval Eminogul kucuktepe, Muge Akbag&Esra Eminoglu Ozmercan, (2017). An Investigation regarding the preservice teacher emotional literacy levels and self-effcacy beliefs. Journal, of education Learning, vol6, n4p267.
- St-Louis, Arianc C, Vallerand, Robert j, (2015). A successful creative process: The role of passion and emotions. Creativity research journal, v27 n2 p175-187.
- Taimalu, Merle, Eve Kikas, Maris Hinn, Airi Niilo, (2010). Teacher's self-efficacy Teaching Approaches: Adaptation of Scales and Examining Relations.
- Valente, Sabina, Monteiro, Ana Paula, Lourenco, Abilio Afonso, (2019). The Relationship between Teachers Emotional Intelligence and Classroom Discipline Management. Psychology in the schools, v56 n5 p741-750. Volume 46, 2012, Pages 3074-3077.
- Xin Zheng, Hongbiao, Yin, ORCID, Icon, & Muhua, Wang, (2018). Leading with teachers' emotional labour: relationships between leadership practices, emotional labour strategies and efficacy in China Pages 965-979.